

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

24. november 2016*

»Præjudiciel forelæggelse — socialpolitik — direktiv 2008/94/EF — artikel 8 — beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens — bestemmelser vedrørende den sociale sikring — rækkevidde — foranstaltninger, der er nødvendige for at beskytte rettigheder, som arbejdstagere har erhvervet eller delvis erhvervet inden for rammerne af den supplerende pensionsordning — forpligtelse til at fastsætte en ret til at få ubetalte pensionsbidrag udtaget fra konkursboet — foreligger ikke«

I sag C-454/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Hessisches Landesarbeitsgericht (appeldomstol i arbejdsretlige sager i Hessen, Tyskland) ved afgørelse af 1. april 2015, indgået til Domstolen den 24. august 2015, i sagen:

Jürgen Webb-Sämman

mod

Christopher Seagon, der handler i sin egenskab af kurator for Baumarkt Praktiker DIY GmbH

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Ilešič, og dommerne A. Prechal (refererende dommer), A. Rosas, C. Toader og E. Jarašiūnas,

generaladvokat: M. Bobek

justitssekretær: fuldmægtig V. Giacobbo-Peyronnel,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 4. juli 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Webb-Sämman ved R. Buschmann og J. Schubert
- Christopher Seagon, der handler i sin egenskab af kurator for Baumarkt Praktiker DIY GmbH, ved Rechtsanwälte E. Hess og L. Hinkel
- den tyske regering ved R. Kanitz og T. Henze, som befuldmægtigede

* Processprog: tysk.

— Europa-Kommissionen ved M. Kellerbauer og T. Maxian Rusche, som befuldmægtigede,
og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 8. september 2016,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EUT 2008, L 283, s. 36).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Jürgen Webb-Sämänn og Christopher Seagon, der handler i sin egenskab af kurator for Baumarkt Praktiker DIY GmbH (herefter »Baumarkt Praktiker«), vedrørende en ret til pensionsbidrag, der ikke var udbetalt af selskabet inden dettes insolvens indtraf, udtaget fra konkursboet.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Tredje betragtning til direktiv 2008/94 har følgende ordlyd:

»Det er nødvendigt at fastsætte bestemmelser til beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens og for at sikre dem et minimum af beskyttelse, især for at sikre betalingen af deres tilgodehavender, under hensyntagen til kravet om en afbalanceret økonomisk og social udvikling i [Unionen]. [...]«

- 4 Direktivets artikel 3 er affattet som følger:

»Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for, at garantiinstitutioner sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, herunder fratrædelsesgodtgørelse ved ansættelsesforholds ophør, hvor der er hjemmel herfor i national ret, jf. dog artikel 4.

De tilgodehavender, garantiinstitutionen dækker, er ikke-udbetalt løn, der er optjent i en periode, der ligger inden og/eller eventuelt efter en dato, som medlemsstaterne har fastsat.«

- 5 Nævnte direktivs artikel 4 har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne kan begrænse den i artikel 3 omhandlede betalingspligt for garantiinstitutionerne.

2. Såfremt medlemsstaterne gør brug af den i stk. 1 omhandlede mulighed, fastsætter de den periode, for hvilken garantiinstitutionen dækker tilgodehavender. Dette tidsrum kan dog ikke være kortere end en periode, der omfatter lønnen for de seneste tre måneder af det ansættelsesforhold, der ligger inden og/eller efter den i artikel 3, stk. 2, omhandlede dato.

[...]

3. Medlemsstaterne kan fastsætte lofter over garantiinstitutionens betalinger. Disse lofter skal mindst være på et socialt niveau, der er foreneligt med dette direktivs sociale målsætning.

Såfremt medlemsstaterne gør brug af denne mulighed, skal de underrette Kommissionen om fremgangsmåderne ved fastsættelse af loftet.«

6 I direktivets artikel 6 fastsættes:

»Medlemsstaterne kan bestemme, at artikel 3, 4 og 5 ikke finder anvendelse på bidrag i henhold til nationale lovbestemte sociale sikringsordninger eller supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger, som ikke er omfattet af nationale lovbestemte sociale sikringsordninger.«

7 Artikel 8 i direktiv 2008/94 bestemmer:

»Medlemsstaterne sikrer, at de nødvendige foranstaltninger træffes for at beskytte interesser hos arbejdstagere og personer, der allerede havde forladt arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift på datoen for dennes insolvens, for så vidt angår erhvervet ret eller delvis erhvervet ret til ydelser i forbindelse med alderdom, herunder ydelser til efterladte, i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger, som ikke er omfattet af nationale lovbestemte sociale sikringsordninger.«

8 Det nævnte direktivs artikel 11, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Dette direktiv berører ikke medlemsstaternes mulighed for at anvende eller indføre administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, som er gunstigere for arbejdstagerne.«

Tysk ret

9 § 47 i Insolvenzordnung (den tyske lov om insolvens) bestemmer:

»Enhver person, der på grundlag af en tinglig eller personlig rettighed kan hævde, at et aktiv ikke indgår i konkursboet, er ikke kreditor under insolvensbehandlingen. Vedkommendes ret til at udtage det pågældende aktiv reguleres af den lovgivning, der finder anvendelse uden for insolvensbehandlingen.«

10 § 165 i bog III i Sozialgesetzbuch, Drittes Buch (lov om social sikring) har følgende ordlyd:

»1. Arbejdstagere har krav på insolvensydelse, når de har været beskæftiget her i landet, og når de på det tidspunkt, hvor deres arbejdsgiver bliver insolvent, har krav i form af løntilgodehavender, der hidrører fra ansættelsesforholdet, for de forudgående tre måneder.

[...]

2. Løntilgodehavendet omfatter enhver form for aflønning, der er et led i ansættelsesforholdet. [...] Hvis arbejdstageren i overensstemmelse med § 1, stk. 2, nr. 3, i Betriebsrentengesetz (lov om erhvervstilknyttede pensionsordninger) konverterede en del af sin løn til pensionsbidrag, og hvis denne løn placeres i en pensionsfond, en pensionskasse eller en direkte forsikring, anses denne konvertering af lønnen for ikke at have fundet sted for beregningen af insolvensydelsen, for så vidt som arbejdsgiveren ikke har indbetalt disse bidrag til den forsikringsinstitution, der skal udbetale alderspensionen.«

Twisten i hovedsagen

11 Jürgen Webb-Sämman var fra den 18. november 1996 ansat på deltid hos Baumarkt Praktiker. Den 1. oktober 2013 trådte selskabet i konkurs. Christopher Seagon blev udpeget til kurator.

- 12 Jürgen Webb-Sämman anlagde sag ved Arbeitsgericht Darmstadt (arbejdsretten i Darmstadt, Tyskland) med påstand om, at Christopher Seagon i sin egenskab af kurator for Baumarkt Praktiker tilpligtedes at betale ham 1 017,56 EUR med tillæg af renter. Sagsøgeren i hovedsagen har forklaret, at dette beløb svarer til et lønkrav, som Baumarkt Praktiker skulle have indbetalt som bidrag til en arbejdsmarkedspension på hans pensionskonto i Hamburger Pensionskasse.
- 13 Tilgodehavender, herunder for bidrag til arbejdsmarkedspensionsordningen, for de tre måneder forud for tidspunktet for indledningen af insolvensbehandling blev betalt af garantiinstitutionen. Nu er parterne i hovedsagen alene uenige om udtagelsen af bidrag til arbejdsmarkedspensionsordningen for månederne januar til og med juni 2013.
- 14 Jürgen Webb-Sämman har i denne forbindelse gjort gældende, at han i henhold til § 47 i den tyske lov om insolvens har ret til at få et beløb, svarende til det krævede beløb, udtaget fra konkursboet. Han har tilføjet, at dette beløb blev tilbageholdt og forvaltedes for ham, og at det derfor ikke hørte til dette konkursbo. Jürgen Webb-Sämman har ligeledes påberåbt sig artikel 8 i direktiv 2008/94 med henblik på at gøre gældende, at såfremt hans ret til at udtage de skyldige beløb fra nævnte konkursbo ikke blev anerkendt, ville den pågældende bestemmelse være blevet tilsidesat i den foreliggende sag.
- 15 Christopher Seagon har gjort gældende, at det beløb, som Jürgen Webb-Sämman har gjort krav på, aldrig forlod Baumarkt Praktikers aktiver, og nærmere bestemt, at der ikke var indgået en mandataftale om dette beløb mellem Jürgen Webb-Sämman og Baumarkt Praktiker. Ifølge Christopher Seagon kunne Jürgen Webb-Sämman følgelig ikke påberåbe sig § 47 i den tyske lov om insolvens med henblik på at hævde, at han havde en ret til udtagelse.
- 16 Arbeitsgericht Darmstadt (arbejdsretten i Darmstadt) gav ikke Jürgen Webb-Sämman medhold. Denne ret anførte for det første, at han ikke havde et krav på udbetaling af pensionsbidrag til sig selv, og at han kun kunne gøre et krav på udbetaling til en pensionskonto gældende. Den nævnte ret fastslog desuden, at Jürgen Webb-Sämman ikke havde fremlagt noget bevis for, at der forelå en mandataftale med Baumarkt Praktiker. Endelig understregede retten, at selv om det måtte antages, at der var indgået en sådan aftale, ville en udtagelsesret ikke foreligge, da det ikke var muligt at bestemme det aktiv, som skulle udtages, i forhold til de andre beløb i konkursboet.
- 17 Jürgen Webb-Sämman iværksatte appel til prøvelse af den nævnte afgørelse ved den forelæggende ret. I fortsættelse af parternes diskussion, som er sammenfattet i denne doms præmis 14 og 15, ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 8 i direktiv 2008/94 er til hinder for en fortolkning af § 47 i den tyske lov om insolvens, hvorefter Jürgen Webb-Sämman ikke ville have ret til at udtage det beløb i pensionsbidrag, som Baumarkt Praktiker ikke har indbetalt til Hamburger Pensionskasse.
- 18 Det er på denne baggrund, at Hessisches Landesarbeitsgericht (appeldomstol i arbejdsretlige sager i Hessen) har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »Er en national forståelse af en bestemmelse, hvorefter forfaldne lønkrav, som er overladt arbejdsgiveren til forvaring for på en skæringsdag at indbetales til en pensionskasse, men som af arbejdsgiveren ikke er blevet indbetalt på en særskilt konto og derfor ikke er omfattet af udtagelsesretten i henhold til § 47 [i den tyske lov om insolvens], i strid med bestemmelsen i artikel 8 i direktiv 2008/94/EF eller EU-retten i øvrigt?«

Om det præjudicielle spørgsmål

- 19 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 8 i direktiv 2008/94 skal fortolkes således, at den kræver, at en forhenværende arbejdstagers fradrag i løn, der er konverteret til pensionsbidrag, som arbejdsgiveren burde have indbetalt til arbejdstageren på en pensionskonto, i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens skal udtages fra konkursboet.

- 20 Indledningsvis er det hensigtsmæssigt at besvare det spørgsmål, som Christopher Seagon og Kommissionen i deres skriftlige indlæg har stillet, om, hvorvidt artikel 8 i direktiv 2008/94 finder anvendelse i hovedsagen, eller om sagen udelukkende henhører under det nævnte direktivs artikel 3, hvilket indebærer, at anvendelsesområdet for hver af disse bestemmelser skal afgrænses.
- 21 Artikel 3 i direktiv 2008/94 pålægger medlemsstaterne at træffe de nødvendige foranstaltninger for, at garantiinstitutioner sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, jf. dog artikel 4 heri.
- 22 I henhold til direktivets artikel 6 kan medlemsstaterne bestemme, at nævnte direktivs artikel 3, 4 og 5 ikke finder anvendelse på skyldige bidrag i henhold til supplerende pensionsordninger. Muligheden for at udelukke disse bidrag medfører således, at disse i princippet er omfattet af samme direktivs artikel 3.
- 23 Dog kan det af det ovenstående ikke udledes, at ubetalte pensionsbidrag er udelukket fra anvendelsesområdet for artikel 8 i direktiv 2008/94. Det følger af artiklens ordlyd, at denne pålægger medlemsstaterne at træffe de nødvendige foranstaltninger for at beskytte interesser hos arbejdstagere for så vidt angår en erhvervet ret eller delvis erhvervet ret til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger, som ikke er omfattet af nationale lovbestemte sociale sikringsordninger.
- 24 Skønt pensionsbidrag ikke udtrykkeligt er nævnt i artikel 8 i direktiv 2008/94, er disse tæt knyttet til de erhvervede eller delvis erhvervede rettigheder til ydelser i forbindelse med alderdom, som denne bestemmelse tilsigter at beskytte. Disse bidrag har nemlig til formål at finansiere de rettigheder, som arbejdstageren har erhvervet på det tidspunkt, denne går på pension. I denne henseende har Domstolen allerede fastslået, at arbejdsgiverens manglende indbetaling af bidrag kan udgøre grunden til en utilstrækkelig finansiering af den supplerende faglige forsikringsordning, hvilket er en situation, der er omfattet af det nævnte direktivs artikel 8 (jf. i denne retning dom af 25.4.2013, Hogan m.fl., C-398/11, EU:C:2013:272, præmis 37-40). Heraf følger, at såvel artikel 3 som artikel 8 i samme direktiv er relevante i tilfælde af manglende betaling af pensionsbidrag.
- 25 Det forholder sig ikke desto mindre således, at artikel 3 og 8 i direktiv 2008/94 har forskellige formål og tilsigter to forskellige former for beskyttelse.
- 26 Hvad angår det nævnte direktivs artikel 3 bestemmer denne, at garantiinstitutioner sikrer betalingen af tilgodehavender, herunder ikke alene ikke-udbetalt løn, men – med forbehold af samme direktivs artikel 6 – ligeledes visse bidrag i form af løntilgodehavender. Derudover giver artikel 4, stk. 2 og 3, i direktiv 2008/94 medlemsstaterne mulighed for at begrænse anvendelsesområdet for dets artikel 3. En sådan begrænsning kan vedrøre såvel den periode, for hvilken garantiinstitutionen dækker tilgodehavender, som niveauet for det loft, der lægges over institutionens betalinger. I øvrigt sigter den beskyttelse, der er indført ved det nævnte direktivs artikel 3, således som generaladvokaten har anført i punkt 46 i forslaget til afgørelse, i princippet kortfristede tilgodehavender.
- 27 Imidlertid har artikel 8 i direktiv 2008/94 for sit vedkommende et mere begrænset materielt anvendelsesområde, for så vidt som det tilsigter at beskytte arbejdstagernes interesse i at få udbetalt den pension, de har krav på. Derudover foreskriver artikel 8 i modsætning til det nævnte direktivs artikel 3 og 4 ikke udtrykkeligt en mulighed for medlemsstaterne for at begrænse beskyttelsesniveauet (dom af 25.1.2007, Robins m.fl., C-278/05, EU:C:2007:56, præmis 43). Endelig tilsigter direktivets artikel 8 til forskel fra artikel 3 heri at sikre arbejdstagernes langsigtede interesser, eftersom sådanne interesser for så vidt angår erhvervede eller delvis erhvervede rettigheder i princippet omfatter hele den periode, pensionen oppebæres i.

- 28 Det følger af det ovenstående, at artikel 8 i direktiv 2008/94 finder anvendelse på tilgodehavender i form af pensionsbidrag, for så vidt som disse ikke godtgøres i henhold til direktivets artikel 3. Således som generaladvokaten har anført i punkt 37 i forslaget til afgørelse, supplerer den beskyttelse, der sikres ved det nævnte direktivs artikel 8, den beskyttelse, der sikres ved samme direktivs artikel 3, og begge disse bestemmelser kan anvendes sammen i én og samme sag.
- 29 I det foreliggende tilfælde fremgår det af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, at Jürgen Webb-Sämänn i henhold til § 165 i bog III i lov om social sikring har modtaget en insolvensydelse til dækning af løntilgodehavender for de tre ansættelses måneder, der lå forud for tidspunktet for indledningen af konkursbehandlingen af Baumarkt Praktiker. Derudover fik sagsøgeren i hovedsagen, idet Forbundsrepublikken Tyskland ikke har gjort brug af den mulighed, som artikel 6 i direktiv 2008/94 giver for at udelukke pensionsbidrag fra anvendelsesområdet for direktivets artikel 3, ligeledes godtgørelse til dækning af sine pensionsbidrag for de samme tre måneder. Imidlertid vedrører hovedsagen de pensionsbidrag, der skyldes for perioden fra ni til tre måneder før den omtalte insolvensbehandling blev indledt. Eftersom disse ubetalte bidrag ikke har udløst nogen betaling af en godtgørelse til dækning heraf, og den manglende betaling nødvendigvis har haft en indvirkning på de delvist erhvervede pensionsrettigheder, er de omfattet af anvendelsesområdet for det nævnte direktivs artikel 8.
- 30 Følgelig skal det forelagte spørgsmål alene undersøges i lyset af artikel 8 i direktiv 2008/94.
- 31 I tredje betragtning til direktivet anføres det bl.a., at dette direktiv tilsigter »at fastsætte bestemmelser til beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens« og at »sikre dem et minimum af beskyttelse [...]«.
- 32 Det nævnte direktiv, der skal forlige arbejdstagernes interesser med nødvendigheden af en afbalanceret økonomisk og social udvikling, har således til formål at sikre disse arbejdstagere en vis minimumsbeskyttelse inden for EU-rettens rammer i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, idet direktivet dog ikke afskærer medlemsstaterne fra i overensstemmelse med artikel 11 at anvende eller indføre gunstigere bestemmelser. Den grad af beskyttelse, som kræves efter samme direktiv for hver enkelt af de særlige garantier, det indfører, skal fastsættes under hensyn til de udtryk, der anvendes i den tilsvarende bestemmelse, om nødvendigt fortolket i lyset af de ovenstående betragtninger (jf. i denne retning dom af 25.1.2007, Robins m.fl., C-278/05, EU:C:2007:56, præmis 39-41).
- 33 For så vidt angår ordlyden af artikel 8 i direktiv 2008/94 fastslår denne på generel vis, at medlemsstaterne »skal sikre, at de nødvendige foranstaltninger træffes for at beskytte interesser hos arbejdstagere«.
- 34 Domstolen har i denne forbindelse allerede fastslået, at medlemsstaterne har et vidt skøn med henblik på fastsættelsen af såvel fremgangsmåden som niveauet for beskyttelsen af retten til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, som udelukker en fuldstændig garantiforpligtelse (dom af 25.1.2007, Robins m.fl., C-278/05, EU:C:2007:56, præmis 36 og 42-45, og af 25.4.2013, Hogan m.fl., C-398/11, EU:C:2013:272, præmis 42).
- 35 Selv om medlemsstaterne således har en vid skønsmæssig beføjelse ved gennemførelsen af artikel 8 i direktiv 2008/94, er de fortsat forpligtet til i overensstemmelse med det mål, som direktivet tilstræber, at sikre arbejdstagere den minimumsbeskyttelse, som kræves i denne bestemmelse. I denne henseende har Domstolen allerede fastslået, at en korrekt gennemførelse af direktivets artikel 8 kræver, at en arbejdstager i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens modtager mindst halvdelen af de ydelser i forbindelse med alderdom, der følger af de akkumulerede pensionsrettigheder, med hensyn til hvilke arbejdstageren har indbetalt bidrag i forbindelse med en supplerende faglig forsikringsordning (jf. i denne retning dom af 25.1.2007, Robins m.fl., C-278/05, EU:C:2007:56, præmis 57, og af 25.4.2013, Hogan m.fl., C-398/11, EU:C:2013:272, præmis 51), uden at det af denne grund i andre tilfælde er

udelukket, at de tab, der er lidt, selv om de udgør en anden procentdel, kan anses for at være åbenbart uforholdsmæssige under hensyn til den forpligtelse til at beskytte arbejdstageres interesser, der er indeholdt i samme direktivs artikel 8.

- 36 I den foreliggende sag fremgår det af sagsakterne og navnlig de oplysninger, som Jürgen Webb-Sämänn har fremlagt, at hans pensionsrettigheder på grund af den manglende indbetaling af pensionsbidrag i den i hovedsagen omhandlede periode ville blive beskåret med et beløb på mellem 5 og 7 EUR om måneden. Under disse forhold, hvis rigtighed skal efterprøves af den forelæggende ret, skal det fastslås, at artikel 8 i direktiv 2008/94 ikke kræver en beskyttelse, der går ud over den, der i den pågældende situation allerede er givet sagsøgeren i hovedsagen.
- 37 For så vidt som en medlemsstat har opfyldt sin forpligtelse til at sikre den minimumsbeskyttelse, som artikel 8 i direktiv 2008/94 kræver, kan dennes skønsmargen for så vidt angår beskyttelsesmekanismen for retten til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens ikke berøres.
- 38 På baggrund af samtlige ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 8 i direktiv 2008/94 skal fortolkes således, at den ikke kræver, at en forhenværende ansats fradrag i løn, der er konverteret til pensionsbidrag, som arbejdsgiveren burde have indbetalt til den ansatte på en pensionskonto, i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens skal udtages fra konkursboet.

Sagens omkostninger

- 39 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Artikel 8 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens skal fortolkes således, at den ikke kræver, at en forhenværende arbejdstagers fradrag i løn, der er konverteret til pensionsbidrag, som denne arbejdsgiver burde have indbetalt til arbejdstageren på en pensionskonto, i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens skal udtages fra konkursboet.

Underskrifter